

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za elektrotehniko*

LABORATORIJ ZA MODELIRANJE,
SIMULACIJO IN VODENJE

LABORATORIJ ZA AVTONOMNE
MOBILNE SISTEME

Avtonomni mobilni sistemi

Izr. prof. dr. Gregor Klančar

gregor.klancar@fe.uni-lj.si

Uvod v mobilne sisteme

2013/2014

AMS: predavanja, vaje, ...

- Predavanja (45 ur) :
  - 3 ure/predavanje
  - učbenik: Avtonomni mobilni sistemi (pdf kmalu na voljo)
- Vaje (30 ur) :
  - 2 uri / termin (cca. 120minut/termin -> 11 terminov)
  - opravljene vaje so predpogoj
  - sestava: laboratorijske (9x), nekaj avditornih primerov, zagovori (2x)
  - simulacijski del (4x): simulacijsko okolje (Matlab), implementacija različnih algoritmov iz snovi predavanj
  - delo na napravah (5x): skupine po 2, samostojno delo na mobilnem sistemu (Rumba, Pioneer 3AT, kvadrokopter, Lego Mindstorm,...)
  - začetek konec oktobra
  - navodila za vaje na voljo sproti

AMS: predavanja, vaje, ...

- Samostojno delo (75 ur):
  - ocena=pisni izpit (35%) + ustni izpit (35%) + vaje (30%)
- Komunikacija:
  - Laboratorij za avtonomne mobilne sisteme (& Laboratorij za modeliranje, simulacijo in vodenje)
  - domača stran: <http://msc.fe.uni-lj.si/StraniPredmetov.asp...>
  - govorilne ure: ponedeljek 9:00-10:00 oz. po dogovoru
  - e-mail: gregor.klancar@fe.uni-lj.si

Mobilni avtonomni sistem

- mobilni sistem, mobilnost
  - zmožni premikanja (lokomocije) v okolju, ni fiksno vpet v okolje
- avtonomni sistem, avtonomija
  - zmožen samostojnega delovanja v okolju
  - energijsko (napajanje), zmožnost sprejemanja odločitev in izvajanje akcij
- v praksi so to mobilni roboti oz. vozila: kopno, zrak, vesolje, voda,...

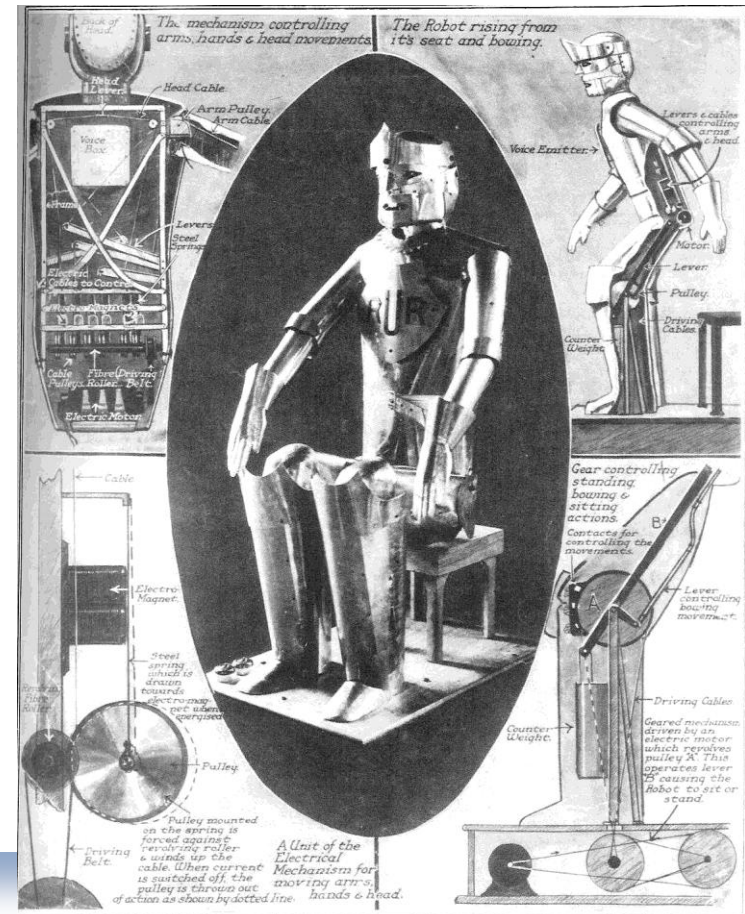

Robot: pomen, izvor

- Pomen
  - **robot** (SSKJ): "... elektronska naprava, ki enakomerno opravlja vnaprej programirana, pogosto človekovemu zdravju škodljiva dela."
  - **robota** (SSKJ), star. pomen: izvajanje težkih del ("robota v rudniku jih je izčrpala").

- Strokovna uporaba:
1920, Karel Čapek: drama R.U.R –
Razumni Univerzalni Roboti

... v nadaljevanju

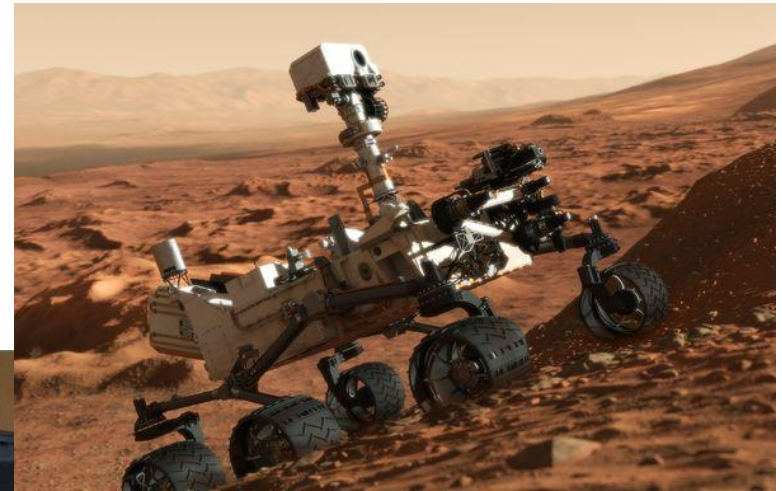
- motivacija za mobilnost & izzivi
- razne delitve (teren, lokomocija, namen, stopnja avtonomije)
- zgradba mobilnih sistemov
- motivacija za razvoj, uporaba, aplikacije
- zgodovinski pregled in prihodnost

motivacija za mobilnost

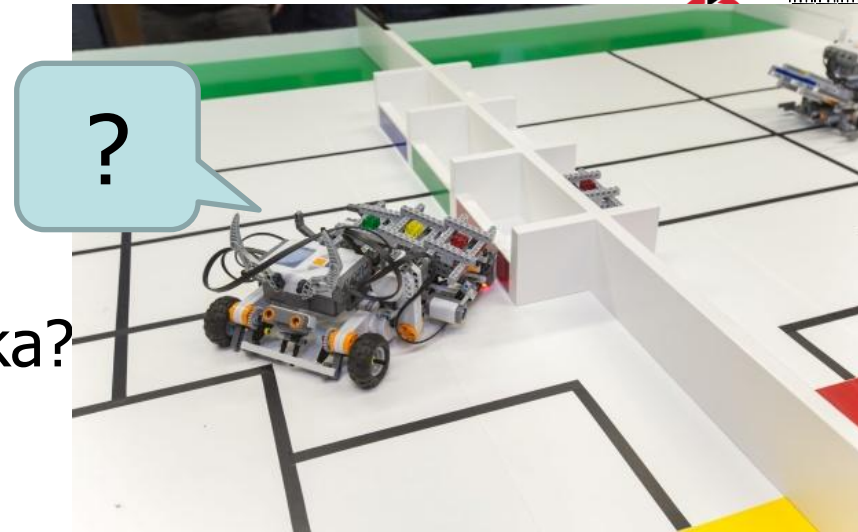

- *Fiksno vpeti* industrijski roboti so hitri, natančni, ponovljivi,... vendar imajo omejeno delovno območje
- Za zunanjo uporabo, morajo biti roboti zmožni *prostega gibanja* v velikih, nestrukturiranih, negotovih in dinamičnih okoljih

izzivi mobilne robotike

- 1) Kje se nahajam?
- 2) Kako naj pridem do cilja?
- 3) Kako naj izvedem akcijo premika?

- 1) Lokalizacija** (senzorji, zemljevid, podana ocena začetne lokacije, ...)
- 2) Pot / trajektorija/ planiranje gibanja** (geometrijska pot / geometrijska pot v časovnem okviru / med ovirami)
- 3) Vodenje gibanja** (zaprtozančno vodenje)

izzivi mobilne robotike...

	fiksno vpeti manipulatorji	mobilni roboti
lokalizacija	enostavno (fiksno baza, enkoderji v sklepih)	teško
planiranje poti/trajektorije	enostavno (možne vse poti v delovnem območju)	teško (hitrostne omejitve - vse poti niso možne)
planiranje gibanja	teško (veliko prostostnih stopenj - DOF)	teško (upoštevanje omejitev)
vodenje gibanja	teško (križne povezave tenzorja vztrajnosti)	teško (zaradi omejitev gladko vodenje ni možno)

izzivi mobilne robotike...

- Omenjeni problemi (lokalizacija, planiranje, vodenje) so še zahtevnejši za **mobilne robote sestavljenih iz več teles**

povezana vozila

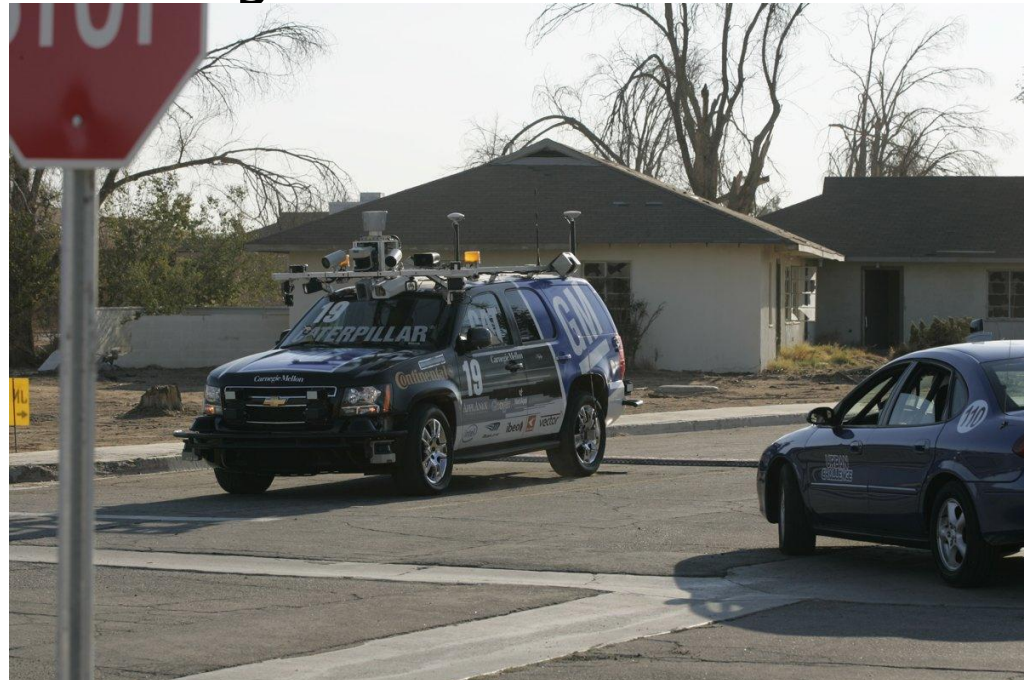
mobilni manipulatorji

humanoidi

Avtonomni mobilni sistemi morajo (med drugim, SLAM) morajo biti sposobni lokalizacije, planiranje gibanja in vodenja v nestrukturiranih, nepredvidljivih in dinamičnih okoljih.

Primer: Darpa Urban Challenge 2007

Razvrstitev mobilnih sistemov - teren

- **Kopenski** mobilni sistemi (UGV - Unmanned Ground Vehicles). Večinoma kolesni pogon, goseničarji, nožni roboti...
- **Zračni** mobilni sistemi (UAV – Unmanned Aerial Vehicle)
- **Podvodni** mobilni sistemi (AUV- Autonomous Underwater Vehicles)
- **Vesolje**

Razvrstitev MS- lokomocija

Načini premikanja – lokomocija:

- kolesni pogon (zelo pogosto v tehniki)
- goseničarji
- noge (dvonožni humanoidi, večnožni),
- krila,
- plovna konstrukcija,...

Naravni načini premikanja pogosto težavni za tehniko (tek, skakanja, plazenje). V tehniki je zelo pogost kolesni pogon, ki ga v naravi ni.

Razvrstitev MS- namen uporabe

- *Servisni roboti* v strukturiranem okolju (okolja znane strukture: stene, predmeti pravilnih oblik):
  - transport (industrija, logistika)
  - čistilni roboti (sesalci in čistilci doma in v velikih stavbah)
  - strežni roboti (pomoč strankam, muzeji, trgovine)
  - varovanje (nadzor skladišč, zgradb)
  - zabava (robotski ljubljenci, robotski nogomet)
- *Terenski roboti* v nestrukturiranem okolju
  - raziskovalni roboti (vesolje, morje)
  - reševanje (vojaški, naravne nesreče)
  - pregled nevarnih okolij (minska polja, jedrski reaktorji,...)
  - kmetijstvo (obiralci, sajenje, košnja)
  - gradbeništvo
  - transport (natovarjanje, raztovarjanje,...)
  - vojska (izvidniška letala, avtonomni izstrelki)
  - ...

Nekaj slik aplikacij MS

sesalec (iRobot Roomba)

čistilec bazenov (iRobot Verro 500)

raznašalec zdravil, lažjih bremen (SpeciMinder)

Nekaj slik aplikacij MS

nadzorni robot (WoWee Rovio)

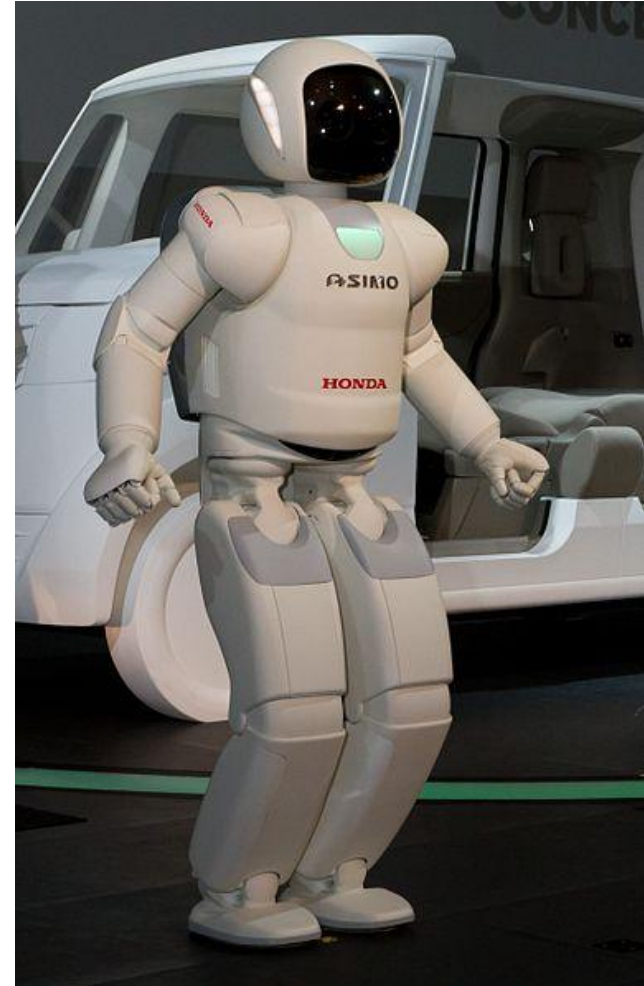
Nekaj slik aplikacij MS

transportni robot (BigDog, Boston Dynamics)

humanoid (Asimo, Honda)

kvadrokopter (Parrot AR.Drone)

Nekaj slik aplikacij MS

laboratorijski robot (Pioneer 3 AT)

kmetijstvo

reševalni robot (iRobot)

zabavni robot (Aibo)

Zgradba MS = mehanika + elektronika

- mehanska konstrukcija, ogrodje robota, izvedba pogona
- aktuatorji (motorni pogon)
- senzorji (kontakta, hitrosti, zasuka, GPS, bližine,...)
- računalnik (PC, mikrokontrolnik)
- sistem napajanja (akumulatorju, sončne celice)
- elektronika (za pogon elektromotorjev, za komunikacijo,...)
- algoritmi za nižjenivojsko upravljanje (regulacija hitrosti, fuzija senzorjev, obdelava slikovne inf.,...)
- navigacija (ocenjevanje lege in planiranje premikov)
- komunikacija (s človekom, strojem)
- inteligenca (višji nivo vodenja, strategija, učenje,...)

Motivacija za razvoj MS & MR

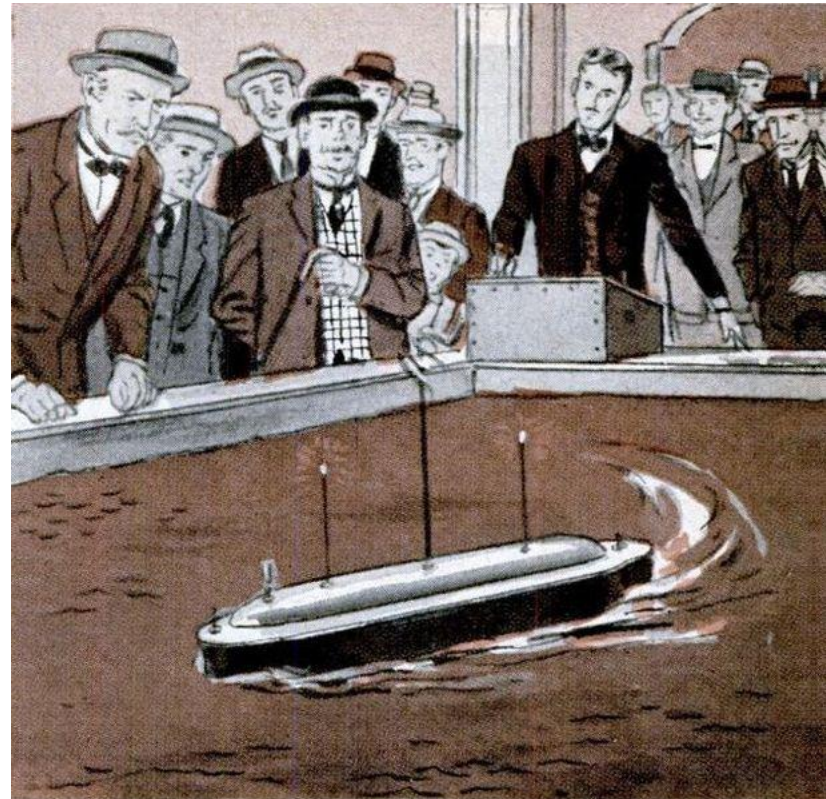
- Lenoba je gonilo napredka. Monotona in ponavljajoča dela želimo avtomatizirati.
- Dostop do nevarnih območij, do preveč oddaljenih (Mars) in nedostopnih območij (nanoroboti v medicini).
- Avtomatizacija, robotizacija ->
  - večja produktivnost
  - višja kvaliteta
  - manjši stroški dela

Kratek zgodovinski pregled

- 1898 Nikola Tesla, demonstriral brezžično radijsko vodeno plovilo na sejmu elektronike Madison Square Garden v NY. Verjetno prvi mobilni robot.

Kratek zgodovinski pregled

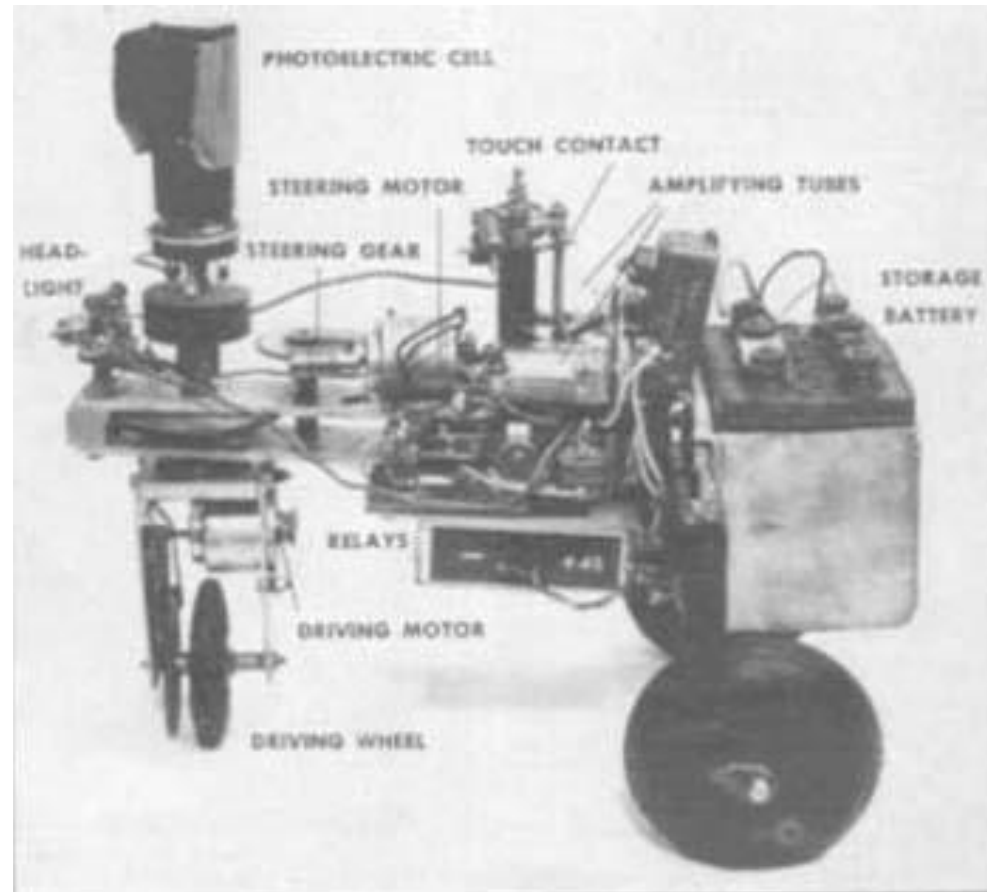
- okoli 1940, med drugo svetovno vojno, so Nemci razvijali avtopilotske rakete (projekt V1 in V2). (vodenje, giroskopi+pospeškometri)
-
- Američan Norbert Wiener je razvijal sistem za avtomatsko usmerjanje in proženje protiletalskega topa, ki je vseboval radar, analogni računalnik in algoritem.

Kratek zgodovinski pregled

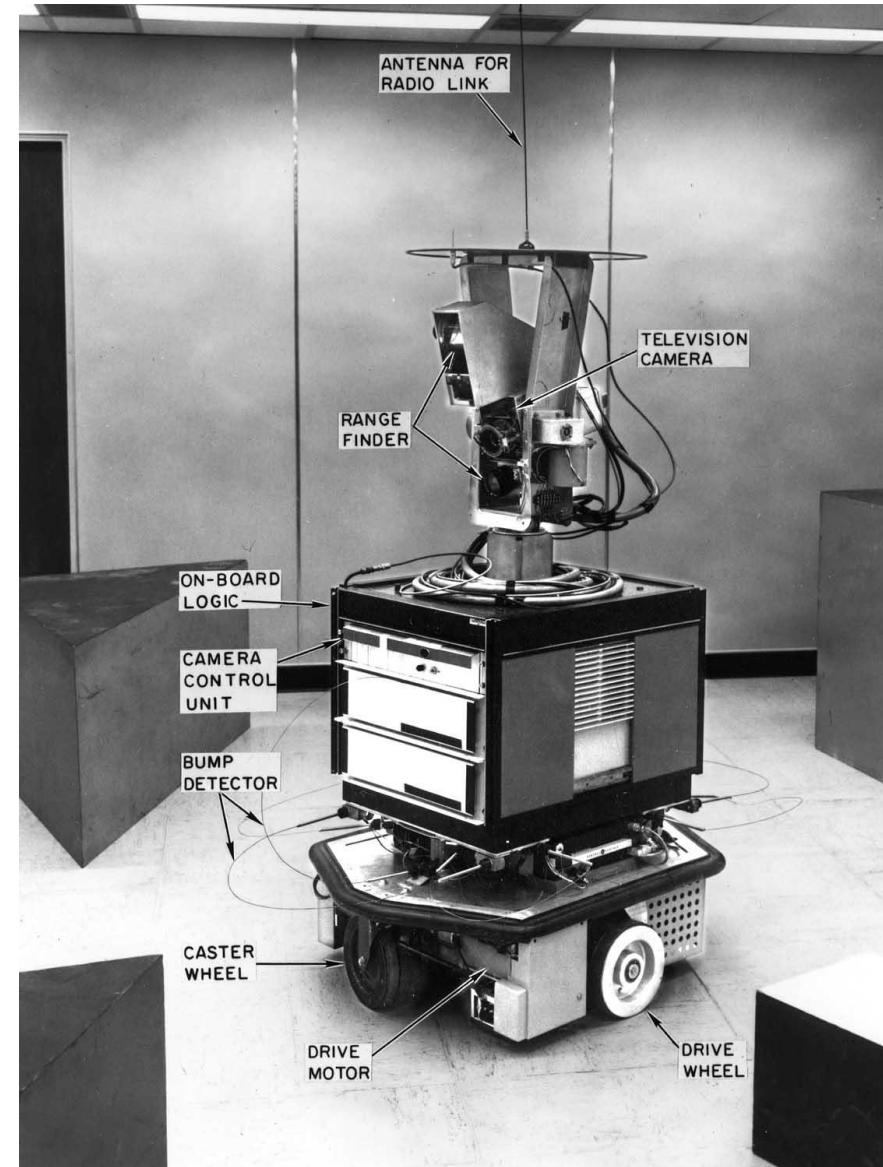
- 1953 je W. Grey Walter razvil elektronsko želvo avtonomnega robota, ki je zaznaval svetlobo (fotocelica) in oviro (kontakt) ter znal poiskati izvor svetlobe in se izogibati oviram.

Kratek zgodovinski pregled

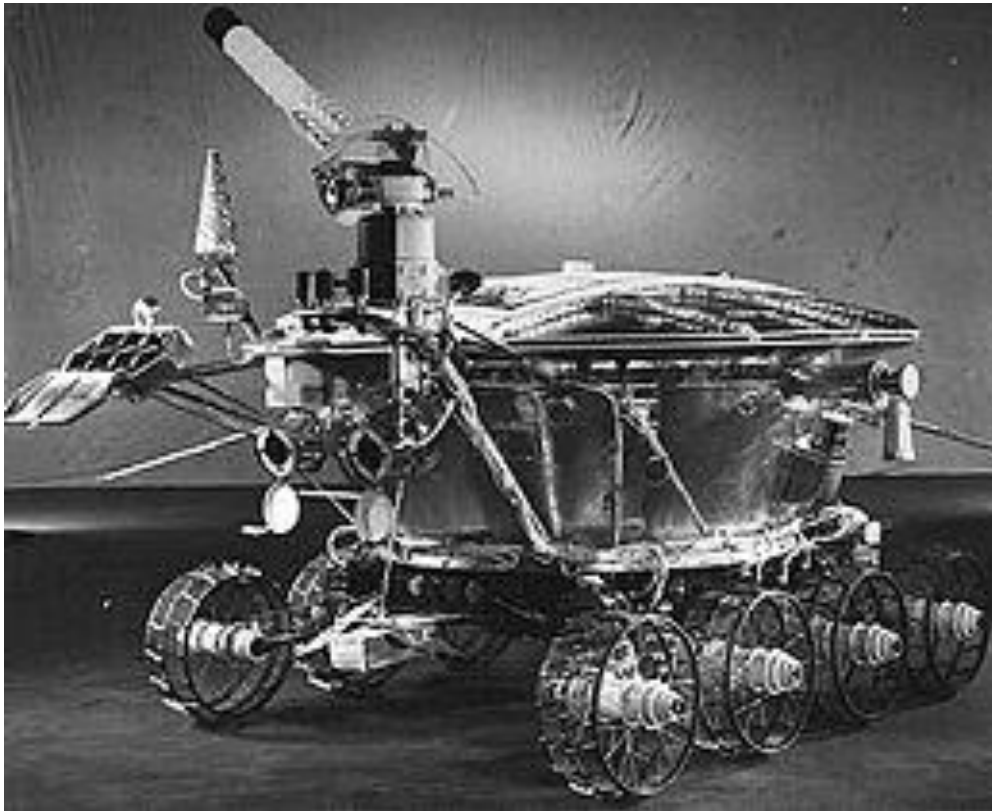
- 1966–1972 robota Shakey (Stanford raziskovalni center) Imel kamero, merilnik razdalje, senzor trka in brezžično povezavo. Bil je prvi mobilni robot, ki je znal planirati svoje akcije. Npr.: poiskati škatlo določene velikosti in barve ter jo premestiti na želeno mesto.

Kratek zgodovinski pregled

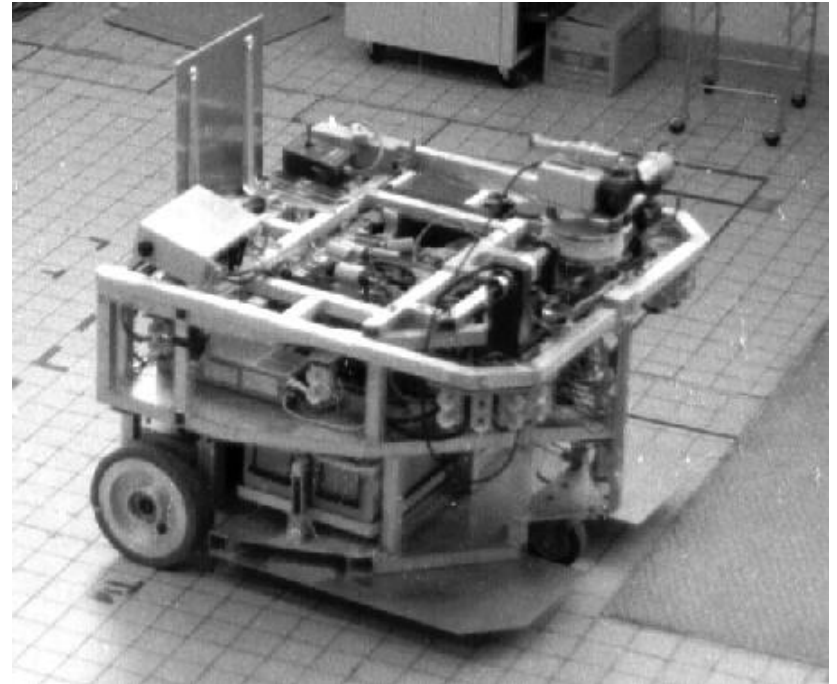
- 1970 je na luni pristalo prvo avtonomno vozilo (Lunokhod 1), ki je bilo daljinsko vodeno.

Kratek zgodovinski pregled

- 1976 je NASA na Mars poslala dve avtonomni vesoljski sondi (Viking 1&2).
- 1977 so v Francoskem raziskovalnem centru LAAS naredili Hilare 1 mobilnega robota opremljenega z ultrazvočnim in laserskim merilnikom razdalje in kamero na robotski roki.

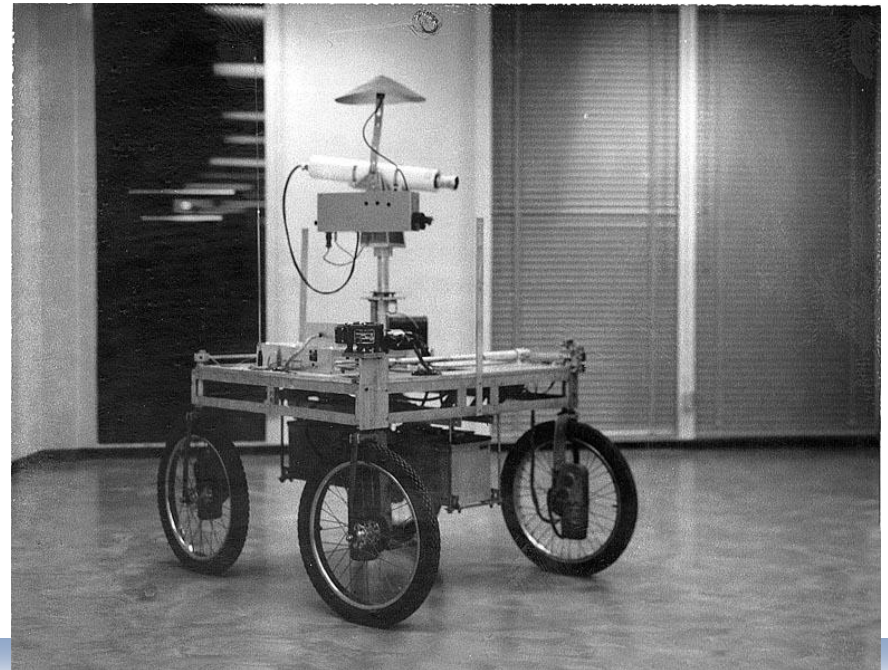

Kratek zgodovinski pregled

- 1980 je bil razvit komercialni robot HERO, ki je bil predvsem namenjen zabavi in raziskovanju.
- Na Standfordu pa so naredili vozilo (Stanford Cart), opremljeno s kamero, s pomočjo katere je gradil zemljevid okolice.

Kratek zgodovinski pregled

- razvoj je v sredini 1980 pa je naglo naraščal do danes, ko imamo več podjetij in raziskovalnih ustanov, ki tržijo in razvijajo mobilne robote.

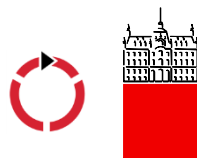
Prihodnost ?

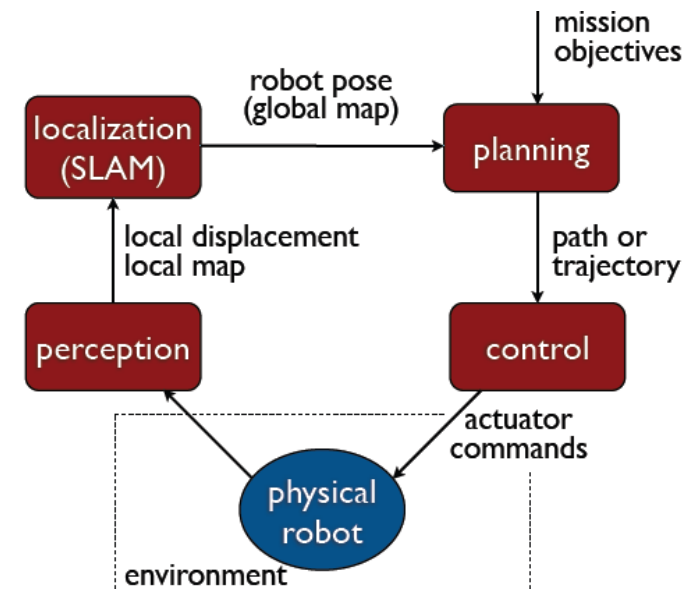
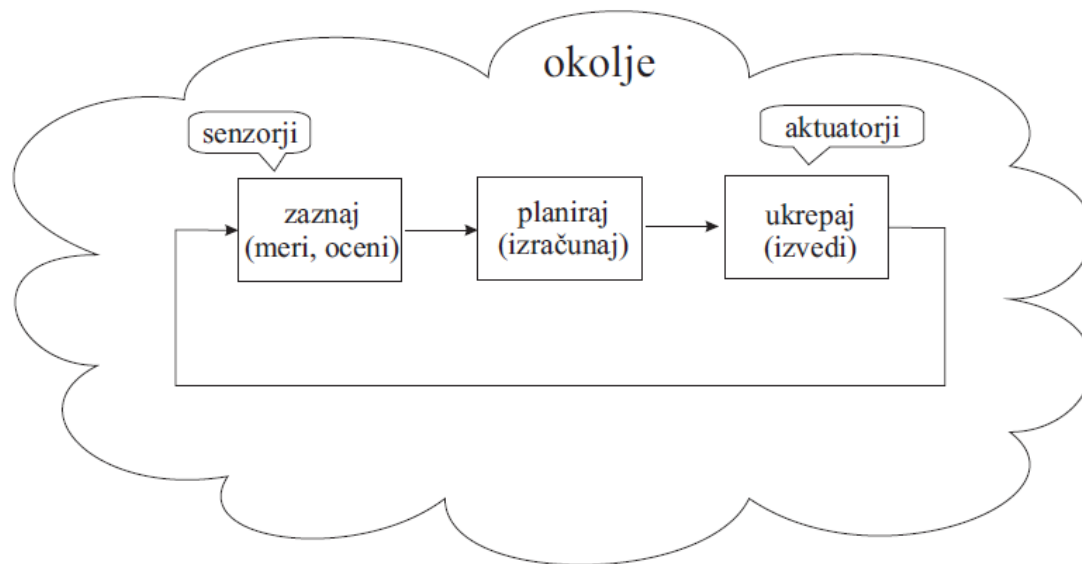
- v ZF filmih (Matrica, Transformerji,...)
- drzne napovedi iz preteklosti se niso uresničile (umetna inteligenca, okretnost)
- Po 2020 naj bi bili bodo roboti nepogrešljivi pri hišnih opravilih. Pomembno družinsko imetje, kot danes avtomobili.
- Po letu 2040, roboti sposobni abstrakcije, planiranja za opravljanje večine ročnih del podobno kot človek.

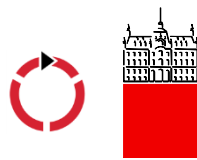
Delovanje AMS, arhitektura

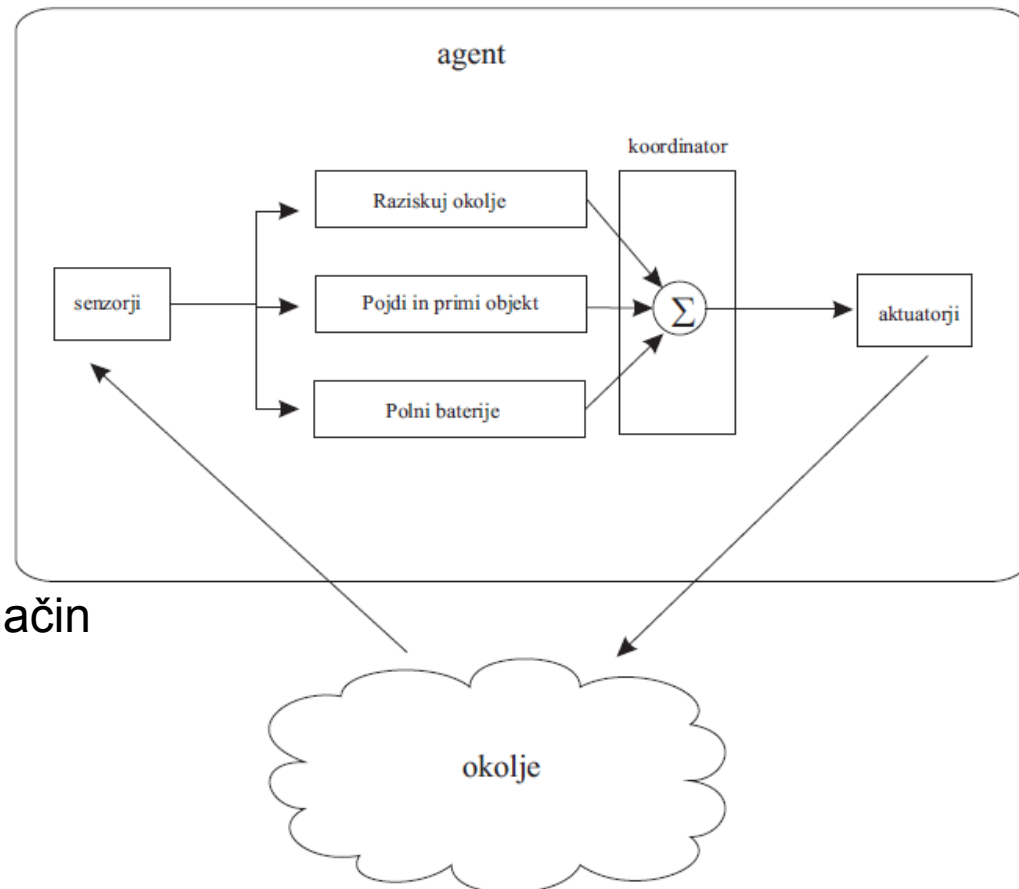
- Omogoča robotu opravljanje določene naloge
- SENSE-PLAN-ACT (kognitivni sistemi) (zaporedno oz. horizontalna struktura)
- Ko agent zazna okolico, nato s pomočjo internega modela sveta naredi plan oz. načrt za izvedbo akcije in akcijo izvede.
- Učinkoviti za znana okolja, rabijo natančen model okoja – nerobustnost.

Delovanje AMS, arhitektura

- Paralelne (vzporedne ali vertikalne) strukture
- Princip zaznaj-deluj (SENSE-ACT), so brez simbolične predstavitve okolja in ne planirajo.
- Odzivni sistemi, njihova dejanja so reakcije na zaznave senzorjev.

Arhitekture:

- odzivne (“ne razmišljaj, reagiraj”),
- hibridne (“razmišljaj in deluj hkrati”)
- vedenjske arhitekture (“razmišljaj na način kot deluješ”).

Vsebina predmeta AMS

- Agent in večagentni sistemi
- Modeliranje MS
- Planiranje
- Vodenje
- Senzorika v MS
- Nedeterminističnost, meritve, lokalizacija

Večinoma bomo obravnavali kolesne mobilne robote (WMR-wheeled mobile robot).

- **Avtonomni mobilni sistemi**, učbenik, Gregor Klančar (pdf)
- H. Choset, K. Lynch, S. Hutchinson, G. Kantor, W. Burgard, L. Kavraki, S. Thrun, **Principles of Robot motion, Theory, Algorithms and Implementation**, MIT Press, 2004.
- Thrun, S., Burgard, W., Fox, D.: **Probabilistic Robotics**, The Mit Press, 2006.
- itd.

Nekaj primerov iz laboratorija...

Naloge:

- zaznavanje okolice,
- iskanje zelenih ciljev,
- planiranje in optimiranje poti,
- avtonomno delovanje,
- navigacija.

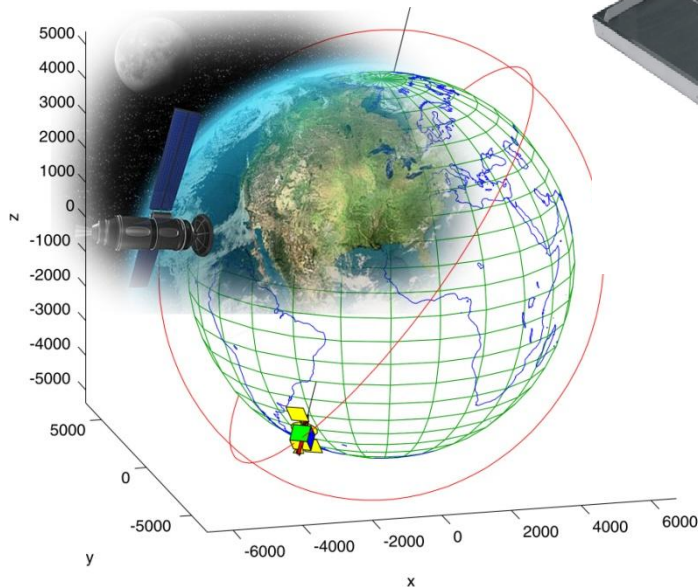
Problematika pri načrtovanju:

- senzorika,
- modeliranje in simulacija
- algoritmi vodenja,
- razpoznavanje značilk v prostoru,
- lokalizacija,
- gradnja zemljevida.

Področja:

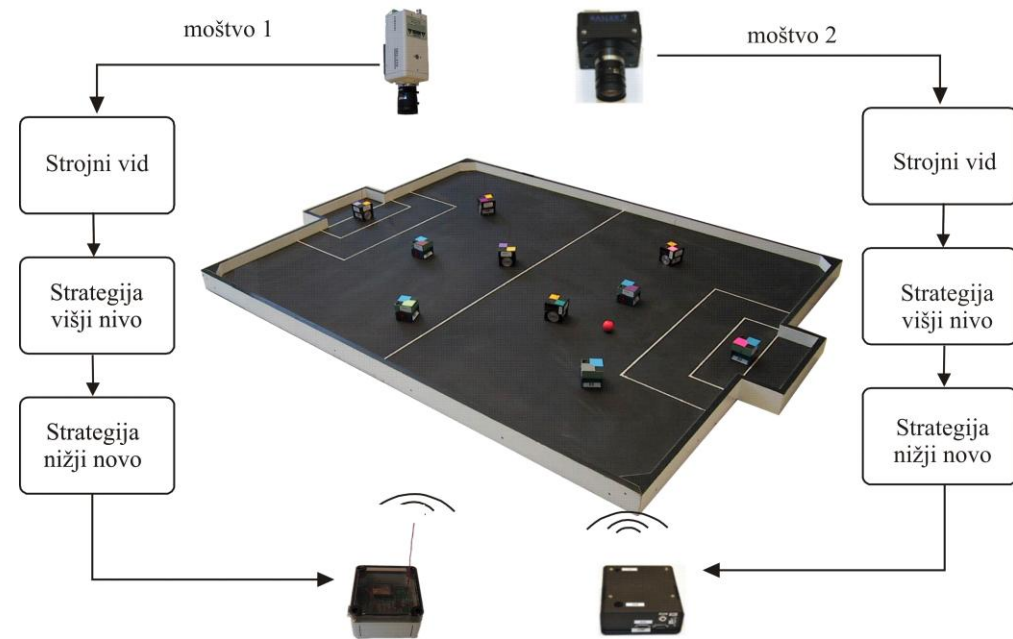
- robotski nogomet
- avtonomno vozilo
- brezpilotno letalo
- vesolje – satelitsko daljinsko zaznavanje

Mobilni roboti, robotski nogomet

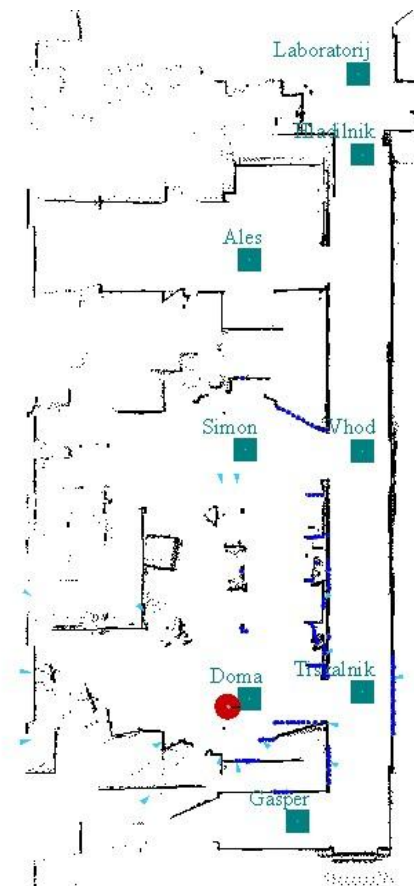
- Avtonomna igra, roboti sami opazujejo igro, sprejemajo odločitve in izvajajo akcije.
- Vodenje skupine (večagentni sistem), načrtovanje strategije, sodelovanje med agenti
- Vodenje posameznega robota, planiranje poti, izogibanje ovir, modeliranje situacij, predikcija

11:11

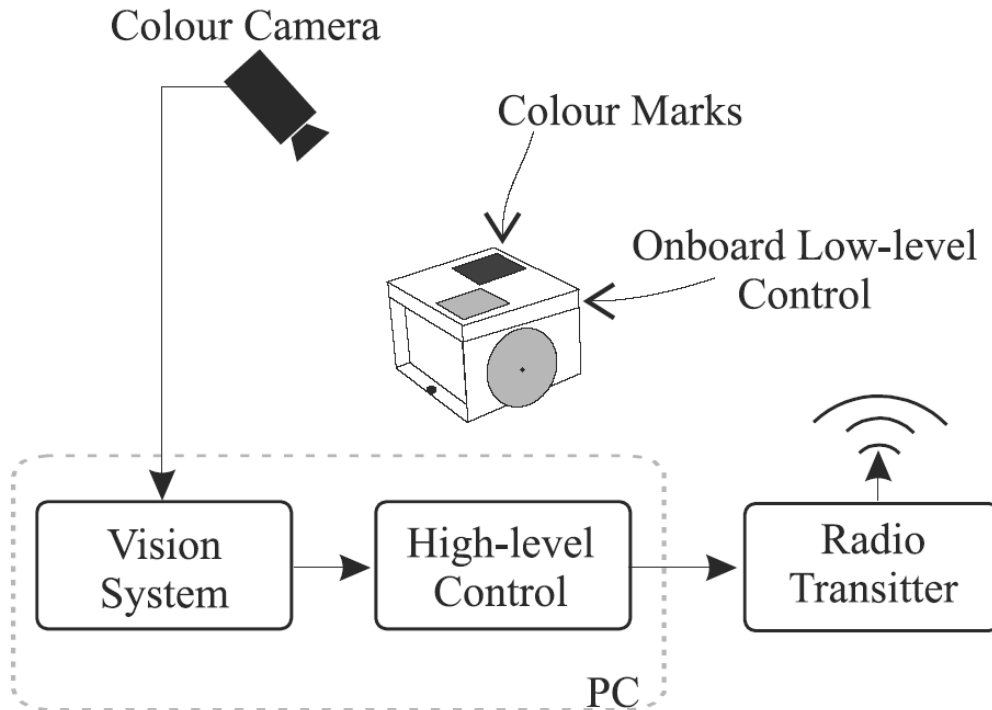
Raziskovalni robot

Vodenje WMR po trajektoriji

- Ključnih naloga v mobilni robotiki (industrija, roboti za strežbo, hišni roboti, težko dostopna ali nevarna območja, zabava,...)
- Robot z diferencialnim pogonom; senzorji za vodenje: enkoderji, laserski pregledovalnik, kamera

dvo nivojska arhitektura:

- izvedba strojne opreme
- poenostavitev
- modularni pristop

Praktični primeri

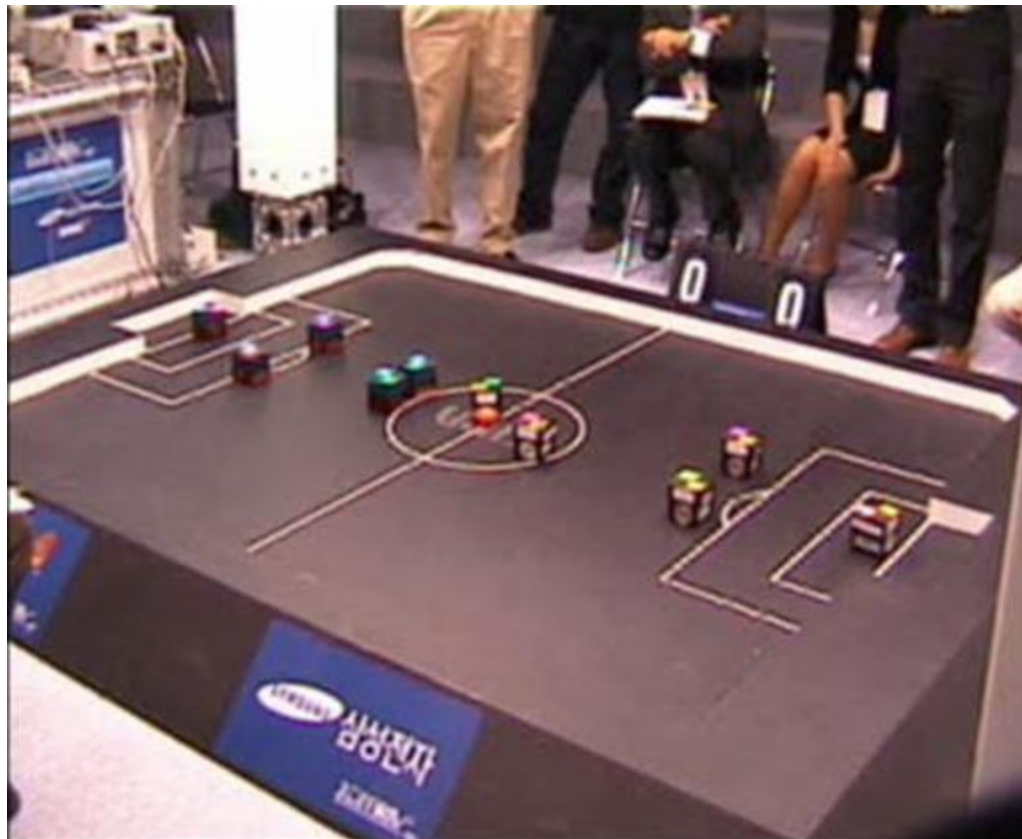
- Robotski nogomet
- Robotski balet
- Manipulacija predmetov brez prijema
- Izogibanje trkov
- Vožnja v formaciji

- Daljinsko zaznavanje Zemlje s sateliti

Robotski nogomet

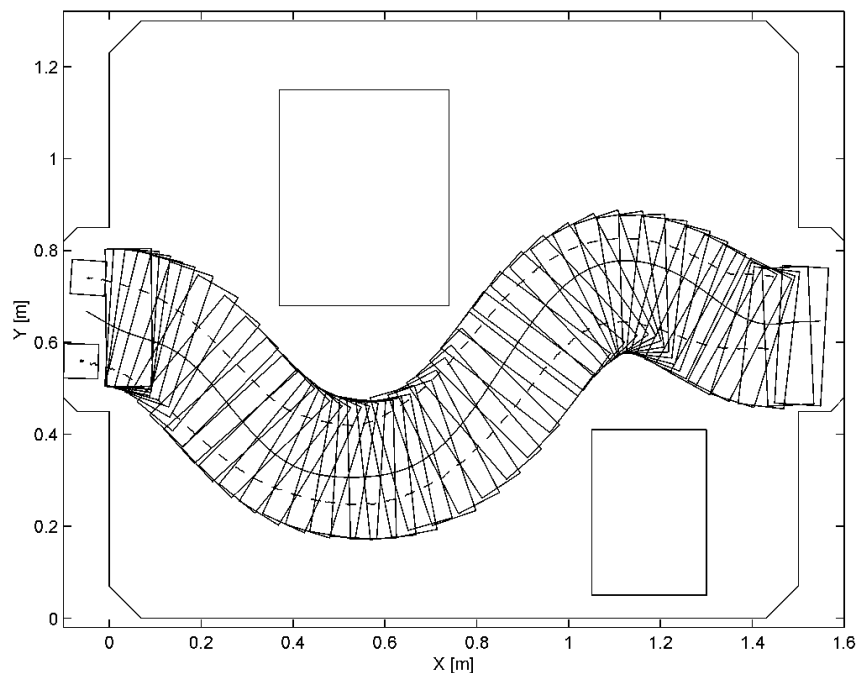
- Roboti kooperativno igrajo glede na sprogramirano strategijo
- Nekatera obnašanja vsebujejo sledenje trajektorijam (vratar, obramba,...)

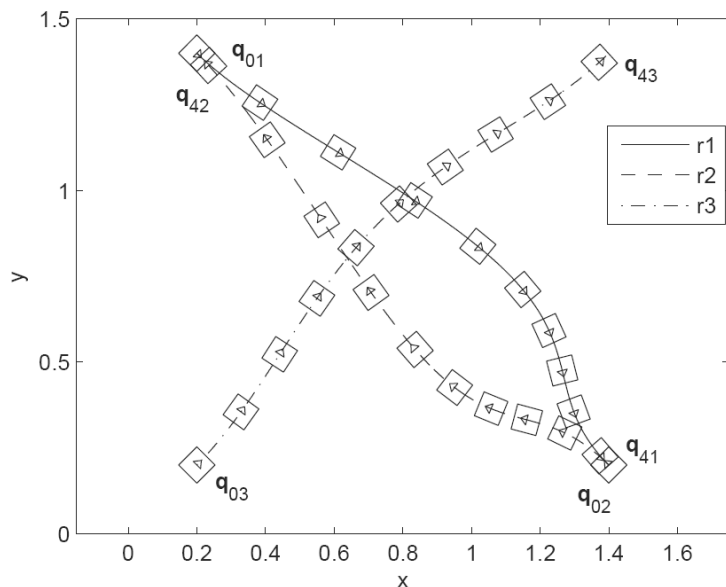
- **Roboti koordinirano plešejo**
- **Sledenje trajektorij z definiranim hitrostnim profilom**

Manipulacija predmetov brez prijema

Kooperativno izogibanje trkov

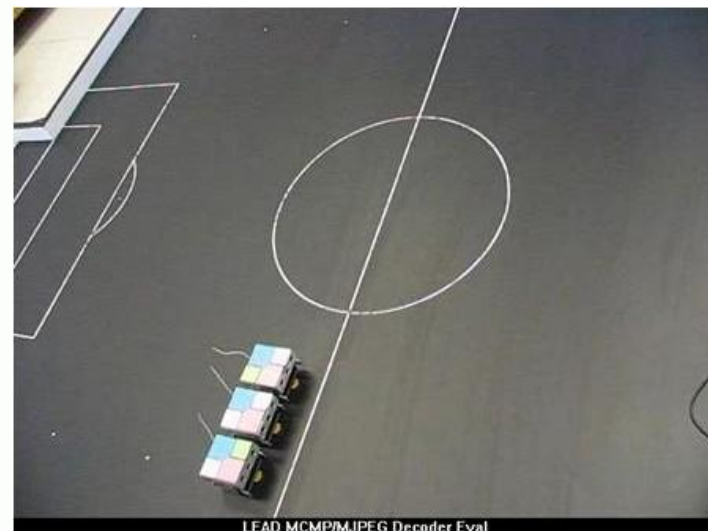
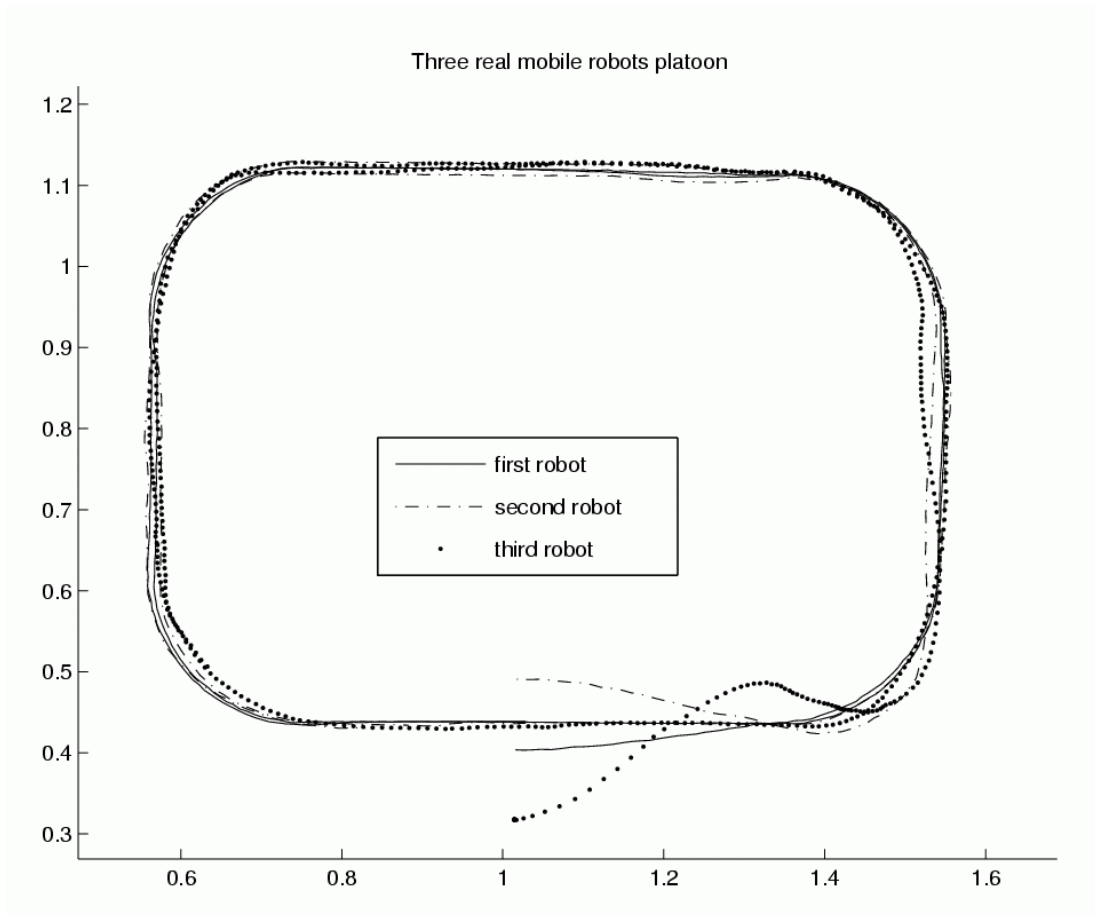

Optimizacija z omejitvami:

$$\begin{aligned} & \text{minimize} \quad \sum_{i=1}^n s_i \\ & \text{subject to} \\ & d_s - r_{ij}(t) \leq 0, \quad \forall i, j, \quad i \neq j, \quad 0 \leq t \leq \max_i (T_{max_i}) \\ & v_i(t) - v_{max_i} \leq 0, \quad \forall i, \quad 0 \leq t \leq \max_i (T_{max_i}) \\ & a_i(t) - a_{max_i} \leq 0, \quad \forall i, \quad 0 \leq t \leq \max_i (T_{max_i}) \end{aligned}$$

Vožnja v formaciji

Vodenje formacije (leader – followers)

Daljinsko zaznavanje Zemlje s sateliti

Daljinsko zaznavanje (nizke orbite):

- slikovni senzor - kamera,
- senzori za določitev orientacije,
- lokalizacija,
- akuatorji za korekcijo orientacije,
- centralni računalnik, komunikacija...

